

Mozambique: Spillet om magten og kampen om ressourcerne

Ulandsfaglig selskab - Mozambique møde 7 Januar 2014

Den politisk-økonomiske-sociale situation

Set i et civilsamfunds perspektiv

1. Den historiske kontekst
2. Decentralisering
3. Økonomisk vækst
4. Ulighed
5. Politisk-militær konflikt
6. Kommunevalget
7. 2014 Scenariet

Mozambique, hvorfor krise her og nu?

FRELIMO har siddet ved magten i næsten 40 år i Mozambique

Den politiske elite har i denne periode sikret egen velstand med omfattende økonomiske interesser i privat sektoren.

Væksten er kun i ringe omfang kommet befolkningen til gode, Mozambique ligger no 3 fra bunden på HDI for 2013.

Nogle hævder at minimum 3 betingelser skal være tilstede hvis demokratiet skal ha' chance for at udvikles ved ubrudte mandater til samme parti:

1. Der skal være en regulær risiko for at partiet kan tabe næste valg til oppositionen.
2. Der skal være mulighed for intern kritik og diskussion i partiet
3. Borgerne skal ha' adgang til information bl.a. via en fri kritisk presse

Nogle af disse betingelser er under udvikling i Mozambique og er formentlig en del af baggrunden for den optrappede politisk-militær krise.

Mozambique 1980: Sand and Sea?

Og et af verdens fattigste lande:

Portugisisk kolonialisme **95% analfabeter**

Mere end 90% på landet af **subsistens landbrug**

Ingen forarbejdnings-industri, men eksport af råvarer: **caju, bomuld, copra og rejer**

Fra baglandet til kysten: **minimal infrastruktur.**

Et Socialistisk eksperiment: **FRELIMO**

PS: Højere uddannelse: 1 Moz. planlægger i NY, ville ikke hjem

Socialisme på trods?

Post independence 1975 – 1980 :

Trusel fra Apartheid styret i SA, samt fra eksil portugisere i Rhodesia (Zimbabwe) SA og i Portugal.

Intern splittelse i FRELIMO, dannelse af RENAMO støttet af SA og Portugal.

Kompromisløs indenrigspolitik for 'socialistiske' forandringer: Øst blok alliancer, planøkonomi, oprettelse af kollektiv landsbyer, industrialisering af landbruget, arbejder og bonde samfundet, ingen korrupsion, etablering af social infrastruktur især på landet skoler og sundhedsklinikker

Strengt Partihegemoni : overvågning af og mellem borgere, undsigelse af de traditionelle ledere, masseorganisationer for unge og kvinder, particeller, genopdragelses lejre for 'marginaliserede' (samfunds kritikere, kunstnere, små erhverve drivende, sexarbejdere etc.)

1980 –2000

Borgerkrig, fred, langsom økonomisk vækst og hurtigt voksende korrupsion

1980 – 1992: **Destabiliseringen / borgerkrig** Holocaust på landet, sult, destruktion af transportnet og social infrastruktur, økonomisk stagnation.

1983 '**Operation Produktion**' 'marginale' urbane individer deporteret

1985- 86: Samora Machel myrdet, **markedsøkonomi ,social adjustment, korrupsion** (WB /IMF)

1992 Fredsaftale i ROM , 1994 Parlaments og præsident valg

1995 -2000: Pilot **Decentraliserings-modeller**. Staten, Donorer og NGO'er, **Kommunevalg** i 33 kommuner (Renamo bycut) 2. parlaments valg (**RENAMO vinder**) FRELIMO anderkender de **traditionelle ledere**.

2000 Skandale: **Korrupsion på højeste niveau** : Sagen Carlos Cardoso, en hel nationen klistret til TV-skærmen, hvor processen blev rullet ud som en TV- Krimi serie dag efter dag med skurke helte: de gode græd og de onde lo.

Intern magtkamp i partiet og ny partilinje

- Efter Cardoso **Hård kritik af Chissano's** politik, for 'laissez faire' hård magtkamp internt i partiet
- Guebuza blev valgt som præsidentkandidat og senere til generalsekretær for partiet. Han vandt præsidentvalget i december 2004 og blev genvalgt i oktober 2009.
- Guebuza er den første præsident med et ikke-marxistisk parti program og ideologi
- Guebuza står for **En ny stram partilinje 'Open Governance'** med **distriktet som omdrejningspunkt** for samfundsudviklingen.

Dcentralisering: Civilsamfunds deltagelse ind ad bagdøren

De 53 Kommuner omfatter omkring **en tredjedel** af Mozambiques befolkningen.

Kommunerne har **valgte byråd og borgmestre**, mens 128 distrikter, 405 'sogn' og ca. 1300 Lokaliteter er administreret af personale **udpeget af regeringen**.

D.v.s. at de resterende 2/3 af befolkningen endnu ikke kan stemme lokalt.

Institutionalisering af CS deltagelse i Local Governance

- Moz. **Local Government Act**, LOLE blev vedtaget i 2003, pres fra Donorer og NGO'er, pilot erfaringer fra 3 provinser (IBIS + INGO'er + Holland) LOLE udgør en slags erstatning for 'lokale valg'
- På **3 administrative niveauer i distriktet** skal administrationen, konsultere civilsamfundet omkring udviklings spørgsmål, planer og budgetter
- Det sker på 2-3 årlige møder i '**Consultative Councils**'
- Civilsamfunds-repræsentanterne er udpegede / valgt ved håndsoprækning i deres constituency.

Administrative indgreb svækker LGA og styrker partiet lokalt.

2006/07 '**Local Development Fund**'. øget lokal jobskabelse og fødevarerproduktion. Penge direkte til 128 distrikts administrationer uden klare retningslinjer.

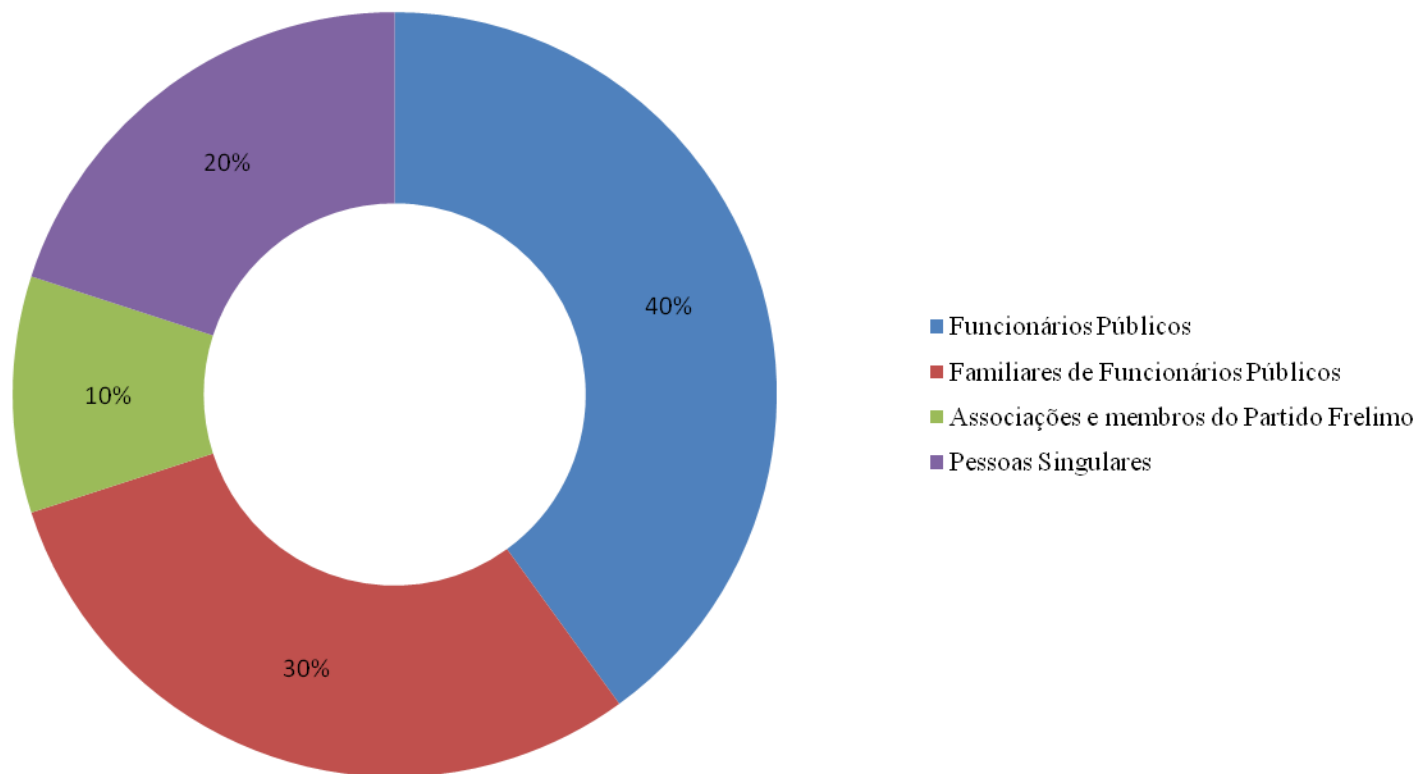
Resultat:

1. **Consultative Councils** dagsordenen kom til at dreje sig om fordelingen af fonden, **undermining af CS' spirende indflydelse** på distrikts planer og budgetter.
2. Favorisering af funktionærer, partimedlemmer og ledere medførte en **styrkelse af partiet lokalt**.
3. Re-organisering af Consultative Councils, Resultat: **De-motivering af CS**.

CIP: Monitorering og revision af offentlige udgifter 2011

Fordeling af de ca 25. mill DKK i den lokale udviklingsfond var

Beneficiários do Fundo Distrital de Desenvolvimento

Institutionaliseret lokal dialog: Consultative Councils

- På længere sigt: **LOLE / LGA har haft stor betydning for CS** lokalt i Mozambique.
- Dagsordenen er gradvist vendt tilbage til at fokusere på **transparency og accountability i lokal forvaltningen**,
- CS voksende indflydelse på Planlægning, implementering og monitorering af lokale budgetter og politikker, med støtte fra Donorer, NGO'er og fra PNPFD (Ministry of Planning and Decentralization + WB)

Annual percentage growth rate of GDP 2009 – 2012

World Bank national accounts data, and OECD National Accounts data files.

Annual percentage growth rate of GDP at market prices based on constant local currency. Aggregates are based on constant 2005 U.S. dollars. GDP is the sum of gross value added by all resident producers in the economy plus any product taxes and minus any subsidies not included in the value of the products. It is calculated without making deductions for depreciation of fabricated assets or for depletion and degradation of natural resources.

	2009	2010	2011	2012
Burkina	3,0	7,9	4,2	10.0
Sierra Leone	3,2	5,4	6,0	15,2
Liberia	13.8	10.9	9,1	10,2
Ghana	4,0	8,0	15,0	7,9
Mozambique	6,3	7,1	7,3	7,4

Mozambique på top 10 lande med størst udenlandsk investering i 2012 (Kilde BPI)

- Udenlandske **investeringer er fordoblet**: fra 2,7 bill USD i 2011 til 5,2 bill. USD i 2012.
- Hovedparten i forb. m. **kul og gas** udvinding.
- 2012 opdelt på : **Brazilien** 25%, **USA** 18%, **Australien** og **Italien** 12% hver .
- Investerings projekterne står for mere end halvdelen af landets eksport , med aluminium på førstepladsen og kul som no 2.
- For 2013 forudses en vækst på 8.4% med udvindings-industrien som dynamo, 18,6% vækst baseret på kul fra Tete.
- Investorenes iver skyldes ikke kun de store forekomster af natur ressourcer, men også de **fordelagtige betingelser** .
- IMF forudser frem mod 2018 **øgede offentlige indkomster og investeringer** – og **fald i den eksterne bistand** (multi- og bilaterale) .

Africa 10 lowest HDI's estimated for 2012

Rank	Country	HDI
Low human development		
1	 Democratic Republic of the Congo	0.304
1	 Niger	0.304
3	 Mozambique	0.327
4	 Chad	0.340
5	 Burkina Faso	0.343
6	 Mali	0.344
7	 Eritrea	0.351
8	 Central African Republic	0.352
9	 Guinea	0.355
10	 Burundi	

Spillet om magten: 'Shrinking space for Civil Society'

- Der har gennem de sidste 2-3 år været **stigende kritik af manglen omfordeling af væksten**, fra medier, intellektuelle og fra enkeltpersoner i partiet.
- **Voksende ulighed**, flere fattige i byerne og på landet
- **Shrinking space for CS**, rettigheder omvendt proportionale med afstanden til de urbane centre, de kritiske medier og den intellektuelle elite.
- I 2008 og 2010 gik **fattige i byerne på gaden** i voldsomme demonstrationer i protest mod prisstigninger på el, vand, brød og transport.
- **De unge** var centrale aktører i opstandene incl. deres brug af nye sociale medier.
- **I 2013 strejkede lægerne** for højere løn.

Antallet af fattige er stigende i Mozambique ifølge interview i O PAÍS – 29.08.2012 med Carlos Nuno Castelo-Branco

- Indkomstfordelingsmodellen i Mozambique medføre stigende fattigdom, **kløften mellem rig og fattig øges og antallet af fattige øges** når fødevarer priserne stiger.
- **Folk kan ikke leve af kul, kan ikke bruge gas til beklædning, kan ikke behandles på hospitalet med aluminium.**
- Mens vi er i stand til at producere og eksportere kul, aluminium og gas, er vi ikke i stand til at markedsføre ris, kartofler og tomater, **ingen er i dag i stand til at producere og markedsføre de basisvarer, som folk har brug for.**
- Værre er det, at **vi ikke er i stand til at udnytte vores eksport af aluminium, kul og gas til at udvide grundlaget for produktion her i landet .**
- Til gengæld er vi i stand til at planlægge en bro til Catembe , omfartsveje for Maputo City, en ny Nord-Syd-jernbanelinjen og en International lufthavn i Nacala.

Udenlands gælden vokser: 2 billioner dollars lånt i 2012

- Mozambique lånte 1.9 billioner dollar i 2012, hvoraf 1,1 bill dollars kom fra Kina.
- Finansministeriet fortalte Radio Mocambique den (28. 09.13) at den samlede offentlige gæld steg i 2012 fra \$ 5 bill til 5,6 billiarder dollars, **40% af BNP.**
- I 2012 tog Mozambique 1240 millioner dollar i kommercielle kreditter, hvoraf 982 millioner dollar var fra Kina til to projekter
- **Maputo ringvej (300 \$ mn) og Maputo / Catembe / Ponta do Ouro bro og vej (682 \$ mn).**
- I 2012 modtog Mozambique 15 lempelige kreditter til \$ 675 mn, den største del fra Verdensbanken, men også \$ 268 mn fra Kina.

Kampen om ressourcerne = Kampen mod ulighed

In Mozambique **the poor "have benefitted less than others from growth"** and that this is "an issue because it raises social tension." June 2012 **IMF Deputy Director** for Africa.

In november 2012, **Ex- President Lula**, was invited to Mozambique by **Graça Machel**, who praised him for "making Brazil less unequal". By contrast, she said: Mozambique is a success in terms of economic growth, "but **we are a society that is ever more unequal, economic growth is not transforming the well being of the majority of our people.**

In his public speech in Maputo **Lula** warned against leaders **who try to extend to a third term** and those "who are afraid to speak to the people

"No Mozambican can feel proud to open their car door and see a hungry person looking for something to eat in the rubbish."

Kampen om ressourcerne eller “the struggle against inequality”

- Reducing inequality in Brazil, proved that **You must combat poverty at the same time as you promote growth.** It is not necessary to grow first and then redistribute (as the World Bank and IMF have always advised), but you can redistribute at the same time as growing because redistribution promotes growth.

He stressed **the importance of Brazil's family grant (bolsa família)** in which **0.5% of GDP is redistributed to 50 million poor people** this is not an expenditure, but an investment

- Noticias 7 Dec 2012: **Guebuza** “launched strong **criticisms against those he called professional agitators acting in bad faith, and in the name of friendship with the poor [who are] alleging that only some people are benefitting from natural resources and from wealth.**” Some foreigners **“come here and say the gap between the rich and poor is increasing.”**

Politisk-militær konflikt op til kommunevalget valget 2014

- **Den militære-politiske konflikt startede i april 2013** med regeringshærens angreb på et RENAMO partikontor. Partiet var samlet til lovligt politisk møde.
- Angrebet blev fordømt af ledende personer fra de mozambikanske civilsamfunds-organisationer, samt den uafhængige presse.
- Siden april har regeringshæren og RENAMO styrker haft flere sammenstød.
- Regeringen formelle begrundelse for angreb på RENAMO baser. er **at "der ikke er plads to hære i Mozambique"** og at den svarer igen på angreb fra RENAMO.
- Hovedtransportvejene, fra syd til nord samt fra øst til vest er berørt af konflikten. Der rapporteres om overfald på lastbiler, og bus transport

Hvorfor RENAMO by-cut af kommunevalget 2014?

- 1. RENAMO angiver at **fredsftalen** fra 1992 ikke er overholdt.
- 2. ifølge Den nye valglov fra 2012 kontrollere **FRELIMO 10 ud af 13 pladser i valgrådet** og har dermed mulighed for at fuske med valg resultatet.
- 3. RENAMO kræver en **separation mellem statsapparat og regeringspartiet** FRELIMO.
- 4. RENAMO kræver også at **udvindingen af landets natur ressourcer** kommer hele befolkningen til gode.

Fælles front fra CSO's, religiøse ledere, kendte forskere og forfattere.

- Der har været demonstrationer i Maputo, Beira, Quelimane, Nampula, Tete og Chimoio **"For fred mod kidnapninger"**
- Civil samfundet forlanger at angrebene stopper og en seriøs dialog indledes mellem regeringen og RENAMO.
- Det er **første gang i Mozambiques historie** at civil samfundet har organiseret demonstrationer i det omfang med deltagelse af mellem 10.000 og 30.000 demonstranter for at vise deres utilfredshed med regeringen,
- Religiøse ledere har også deltaget i debatten og i demonstrationerne organiseret af civilsamfundet.

Resultatet af Kommunevalget 20. Nov. 2013

- **Frelimo fastholdt sin dominans**, med borgmesterposten og et flertal i byrådet i 50 af 53 kommuner.
- Men oppositionen **MDM** (Mozambique Democratic Movement) har sat sit eftertrykkelige præg, med sejr i de tre vigtige byer - **Nampula, Quelimane og Beira - og 30% af byrådsmedlemmer** på landsplan.
- **I Maputo og Matola, har MDM vundet 40% og 42%** af stemmerne i forhold til Renamos 14% og 9% i 2008
- **RENAMO's boykot havde generelt ringe effekt og tidligere Renamo vælgere har støttet MDM.**
- Valgdeltagelsen var det samme som i 2008, 46%, mod (28%) i 2003

Valgfusk?

MDM protester til forfatningsdomstolen

- I en protest til Forfatningsdomstolen har MDM udfordret resultatet i **Gurue**. MDM's kopier af valgstedernes resultat ark (editais) viser et flertal. En parallel observatør optælling viste også en MDM sejr i Gurue.
- I **Marromeu** sejrede Frelimo's med 283 stemmer, Men andelen af ugyldige stemmer var høj 10,9%. Blev disse stemmesedler **ugyldiggjort ved at tilføje et ekstra kryds?**

A Nossa Figura 2013, Årets Personlighed 2013

De kritiske medier har som årets førende personligheder peget på :

O Canal: Eleitores de Mudanca (en vælgermasse for forandringer)

O Magazine Independente:

1. Davis Simango,
2. O Partido MDM,
3. A sociedade civil que os partidos nao gostam
(det civilsamfund som partierne ikke kan lide)

Hvad bliver scenariet i perioden op til præsidentvalget valget i 2014?

- Det lykkedes ikke **at ændre konstitutionen!**
- **10 kongres**, betød en yderligere **stramning af den hårde parti-linje**: låg på intern debat i partiet, angreb på medier og civilsamfund.
- Processen op til kommunevalget i år er måske et varsel om en **stramninger overfor den øvrige opposition?** (CSO's, MDM, kritiske medier, fløje i partiet)?
- Er strategien at destabilisere landet ved at angribe RENAMO? mulighed for **at erklære undtagelsestilstand op til præsident valget i 2014?**
- FRELIMO har valgt 3 pre-kandidater: Alberto Vaquina, José Pacheco e Filipe Nyusi.
- På Facebook er der anonyme personer, der støtter **alternative kandidater** til præsidentposten: Eneas Corniche, Eduardo Mulémbwè og Luisa Diogo.
- **Et parti der for første gang i 40 år er alvorligt udfordret fra flere sider**: Fra en valgt opposition, fra et civilsamfund med voksende fælles fodslag og ikke mindst fra kritiske røster/fløje internt i partiet.

Udfordringer for civilsamfundet, parlamentarikerne og staten

“Aid and budget transparency in Mozambique” blev udgivet af Alliance 2015 og den uformelle Governance-gruppe i Maputo, som IBIS er medlem af tilbage i 2010, nogle af anbefalingerne lyder som følger:

- Det er nødvendigt med **langt større gennemsigtighed** omkring donor bistand til Mozambique og i relation til statsbudgettet
- Civilsamfundet og parlamentet skal **optrappe og styrke deres monitorerings roller**
- Parlamentarikere bør indtage en mere proaktiv rolle og **kræve ansvarlighed og gennemsigtighed fra regering og donorer**, samt fra/i de distrikter de er tilknyttet.
- Civilsamfundsorganisationerne skal **engagere sig i budget monitorering** ved at fokusere på nogle få strategiske områder. "

Extractives: Two big gaps remaining

- **EITI accepts Mozambique**

Mozambique was declared "**compliant**" with the Extractive Industries Transparency Initiative in October 2012, which means Mozambique has an effective process for annual disclosure and reconciliation of all revenues from its extractive sector. This allows citizens to see how much Mozambique receives from oil, gas and mining companies.

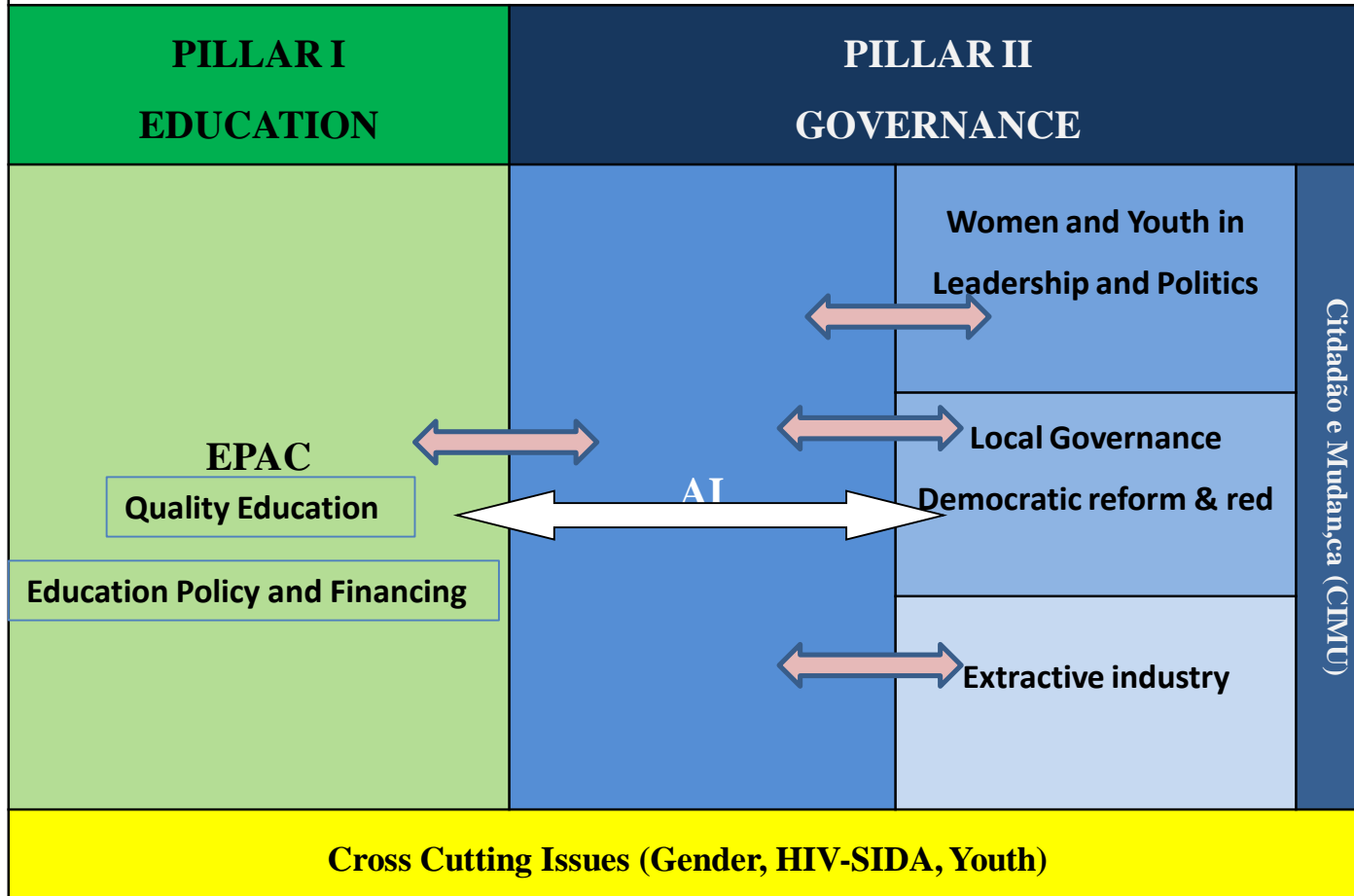
This is an important first step. But the Public Integrity Centre (Centro de Integridade Pública, CIP) warned that there remain two big gaps.

- First **contracts remain secret, even though they are public in some other countries.** Thus the payments made by companies are published, but the way in which the payments are calculated remains secret.
- Second, **the system for granting concessions is not transparent.**

IBIS i Mozambique

- Siden 1976 har IBIS arbejdet i Mozambique med uddannelse og demokratiudvikling
- Der er i dag 2 tema programmer for Uddannelse og Governance, samt et Access to Information Program.
- **Governance:** Demokratisk regeringsførelse, Rettigheder og økonomisk retfærdighed.
- **Uddannelse for Forandring:** For retten til kvalitetsuddannelse
- IBIS arbejder sammen med **29 lokale og nationale partnere** og har 39 ansatte
- 2012 omsætning i Mozambique på godt **35 millioner kroner**

IBIS CS 2013-17

Verticale partner chains, evidence baseret advocacy
up-scaling af erfaringer for struktural og policy changes

GOVERNANCE:

- Lokalt **rettighedsbaseret arbejde med unge og kvinder** på distrikt og kommune niveau (e.g. Women in Politics)
- Uddannelse af '**Change Agents**' i lovgivning og rettigheder: land, naturressourcer incl. extractives.
- **Samarbejde i netværk og platforme** med en vifte af lokale partnere omkring LGA / CC's for øget transparency og accountability
- Styrke partnere i at **planlægge og gennemføre fortalervirksomhed**, baseret på lokal erfaring og research.
- **Bruge medierne** lokalt og nationalt til at styrke fortalervirksomhed
- **Udvikle ICT** som løftestang for forandringer (Kommunikation , whistle-blowing , evidence, etc)

UDDANNELSE

- **Styrke kvaliteten af undervisningen** i klasserummet og i seminariernes curriculum og i undervisnings sektoren.
- **Styrke forældreråd** på den enkelte skole, facilitere et repræsentativt hierarki af skoleråd for indflydelse på distrikts og nationalt niveau.
- **Styrke partnere** i at planlægge og gennemføre fortalervirksomhed, baseret på lokal erfaring og research.
- **Bruge medierne** lokalt og nationalt til at styrke fortalervirksomhed
- **Udvikle ICT** som løftestang for forandringer (Kommunikation, whistleblowing , etc)

Afrika i fremtiden, muligheder og begrænsninger

- 50% af Afrikas befolkning er under 18 år, **de unge** kan ses som en tikkende bombe eller som et enormt udviklings potentiale.
- Jagten på Afrikas **naturressourcer** sætter en ny dagsorden, for både i-lande og u-lande, nationalt såvel som globalt.
- De **Sociale medier** åbner nye muligheder for **rettigheds- og demokrati-dagsordenen**.
- **Klimaændringer** rammer Afrika, de fattigste lande og de fattigste befolkningsgrupper i disse lande, herunder kvinder og børn hårdest.

Obrigada

And when it's time for leaving Mozambique
To say goodbye to sand and sea
You turn around to take a final peek
And you see why it's so unique to be
Among the lovely people living free
Upon the beach of sunny Mozambique